

*Paapje op de Grootte Heide,
4 september 2020 (Tom Heijnen)*

Twiet: najaarspaapjes

Robbert van Hiele

Vlak bij ons huis in Veldhoven loopt de nieuwe rondweg (de Zilverbaan) langs het westen van Veldhoven. Ter compensatie van het asfalt zijn er wat nieuwe natuurgebiedjes aangelegd. Eentje ligt rond de Poelenloop, een nattig "beekje" waarvan het mij niet helemaal duidelijk is of dat wel ergens heengaat of vandaan komt. Daar omheen liggen wat fraaie wilde bloemenveldjes en zijn inheemse bomen en struiken aangeplant. Er is nog een hegje, wat zomereiken, een klein bosje. Al met al een heel leuk stuk om regelmatig even te gaan kijken.

De Poelenloop, 13 september 2022 (RvH)

Ik zag daar kort geleden, eind augustus, een groep Kneutjes rondvliegen (45 stuks), hoorde een Zwartkop roepen, Kokmeeuwen vlogen over, Boerenzwaluwen gingen nog rond, Holenduiven kwamen drinken toen het weer geregend had, een Tjiftjaf zong en zowaar, 3 Paapjes zaten opeens in mijn gezichtsveld. Geweldig, zo dicht bij huis.

Nou ben ik langzamerhand zo ver gekomen in mijn vogelgepruts dat ik begin na te denken over de rui, in welk stadium van zijn leven een vogel zit, of het een mannetje of een vrouwtje is, in welk deel van het jaar welk kleed gedragen wordt. Zaken die je de vogel in de wereld nog wat beter doen begrijpen. Zou ik dat ook voor een Paapje kunnen achterhalen?

En dan komen al mijn vogelboeken om de hoek kijken.

1. Voor het leuke pak ik mijn allereerste vogelboek ooit te voorschijn. *Vogels om ons heen* van Ko Zweeres uit 1969. Mooie pasteltinten. De tekst zegt: "Opvallende, witte wenkbrauwstreep. Zwarte wangen met witte streep eronder zijn kenmerkend voor het mannetje, evenals het roestbruine borstje. Vrouwtje en de jongen lijken op die

van Roodborsttapuit, maar hebben, hoewel minder opvallend, wenkbrauwstrepen."

Uit: *Ko Zweeres 1969, Vogels om ons heen*. L.J. Veen, Amsterdam.

Dus met behulp van dit boekje zijn 1^e najaarsvogels en de volwassen vrouwtjes najaar niet te onderscheiden. En ook weten we niet hoe het mannetje in het najaar eruit ziet. De meeste kleine vogels ruien tijdens de broedperiode maar zou dat voor het Paapje ook gelden of ruit die juist nadat hij/zij in tropisch West Afrika is aangekomen?

2. Op naar Lars Gejl. *Handboek Vogels* uit 2012. Ik vind het een fijne gids vooral vanwege de compactheid, de verscheidenheid aan informatie op een klein oppervlak en de soms zeer handige, sprekende beschrijvingen waar je in het veld echt iets mee kunt. Mooie foto's met erbij de data van opname (altijd handig) en dus de zeer begrijpelijke tekst.

Uit: Lars Gejl 2012, *Handboek Vogels. Vogelbescherming & Tirion Natuur.*

De tekst is al wel veel preciezer. Nadat het mannetje is beschreven volgt: "Het vrouwtje is als het mannetje maar heeft een beige wenkbrauwstreep en beige wang. Toont overwegend valer met minder wit op de bovenzvleugels. Adult vrouwtje en juveniel zijn vanaf de herfst vrijwel identiek." Wat er niet in staat, is hoe het mannetje er in de herfst uitziet. Is dat gelijk aan de lente of zit er verschil in, wat ik eigenlijk wel aanneem.

3. Door naar de tot voor kort beste gids, zeker voor kleine vogels, die ik in huis had. *The Complete Guide to the Birdlife of Britain and Europe* van Rob Hume (tekst) en Peter Hayman (tekeningen) uit 2004. Veel beter dan de versie van vele jaren daarvoor. Vol nieuwe determinatiekennis. Vaak goede uitsplitsing in jonge vogel, vrouwtje en mannetje. Ook soms aandacht voor het kleed door het jaar heen. Maar is het genoeg voor het Paapje?

Uit: Rob Hume & Peter Hayman 2004, *The Complete Guide to the Birdlife of Britain and Europe.* Mitchell Beazley, London.

Voor het eerst komt de witte zijkant van de staart aan bod. Er is een tekening van het

mannetje in de late zomer. En in september heeft het mannetje wat wit op de vleugels, een goed kenmerk. Het vrouwtje wordt valer dan het mannetje genoemd maar nog steeds met een herkenbaar koppatroon. De jonge vogel van het najaar heeft volgens de tekst een vager koppatroon met lichte wangen. Dat vagere koppatroon zie ik wel terug in de tekening want de wenkbrauw en snorstreep zijn inderdaad veel vager. De wangen lijken wat meer oranje in plaats van

bleek. Het vrouwtje heeft wat hele vage. lichte vlekjes/plekken op de vleugel maar zo goed heb ik blijkbaar niet gekeken want dat herken ik niet.

4. En dan nu naar mijn nieuwste kleinood. Met Tom Heijnen had ik het er kort geleden over. Hij had hem al, ik wilde hem kopen. Dat is gebeurd en wat een koopje! Geniale gids, voor mij het beste wat nu te koop is. Onmogelijk mee te nemen maar onmisbaar

als naslagwerk. Alleen maar determinatieboek, geen ecologie te bekennen. Het [Handboek Europese vogels](#) in 2 delen van Nils van Duivendijk. Prachtig vorm gegeven, alleen voor de foto's al de moeite waard.

Op naar het Paapje dus. Wat blijkt, de geweldige foto en tekst ten spijt, beremoeilijk om ze op leeftijd en geslacht te brengen in het najaar.

Alleen het mannetje in broedkleed is duidelijk. Meestal wanneer je borstvlakjes ziet (heb ik gezien) dan zijn het 1^e wintervogels maar ook adulten kunnen vrij donkere vlekking hebben. Een wit, begrensd vlak aan de basis van de handdekveren is "waarschijnlijk" een mannetje in winterkleed, maar dus niet altijd.

Mocht je witte toppen op de verse veren zien dan is het een 1^e wintervogel maar die toppen zijn vooral hele kleine topjes en zijn van een afstandje alleen met de telescoop te zien.

Misschien, nu ik weet dat ik daar op moet letten. Dat wordt dan augustus 2023. Dan ben ik het waarschijnlijk al vergeten dus dan haal ik het nog eens op tegen die tijd en onthoud ik het echt voor augustus 2024.

Links en hierboven uit: Nils van Duivendijk 2022, *Handboek Europese vogels*. KNNV Uitgeverij.

En nog even een voorbeeld van de genialiteit en precisie van dit boek. Een 1^e wintervogel van september. Hij zegt wat er te weten valt maar benoemt ook dingen die niet helemaal zeker zijn. Wat wil je nog meer! ■

Dank aan Jack Folkers van de KNNV Uitgeverij voor toestemming om de Paapjesafbeeldingen uit het *Handboek Europese Vogels* te mogen gebruiken.